

Asia: VN/14098/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunnossa on kolme eri osaa:

- I Lausunto koskien muutosta hyvinvointialueen investointisuunnitelman hyväksymisen edellytyksiin
- II Lausunto koskien muutosta alihankintaan
- III Lausunto koskien sosiaalihuoltolain muutosta

I Lausunto koskien hyvinvointialueen investointisuunnitelman hyväksymistä

Investointisuunnitelmaa ja sen hyväksymismenettelyä koskevan sääntelyn tarkoituksena on varmistaa, että hyvinvointialue suunnittelee investoinnit taloudellisesti kestävästi siten, että niihin käytettävissä oleva rahoitus riittää. Lisäksi tarkoituksena on, että hyvinvointialueiden laajoja investointeja koskevat hankkeet suunnitellaan valtakunnallisten strategisten tavoitteiden mukaisesti ja kustannusvaikuttavasti huomioiden muiden hyvinvointialueiden vastaavat suunnitelmat sekä väestön palvelutarpeet. Investointien ohjaus on kiinteä osa hyvinvointialueiden toiminnan ohjausta ja johtamista.

Luonnoksessa hyvinvointialueen investointisuunnitelman sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen osasuunnitelmien osalta järjestämislakeja muutettaisiin siten, että ministeriöt voisivat jättää osasuunnitelmat hyväksymättä myös sillä perusteella, että ne ovat ilmeisessä ristiriidassa hyvinvointialueiden tehtäviä koskevien valtakunnallisten tavoitteiden kanssa.

Järjestämislain muutosta on valmisteltu Hyvinvointialueiden investointien ohjausta selvittäneessä työryhmässä (VN/15020/2024). Työryhmän loppuraportti on julkaistu 3.2.2025.
<https://vm.fi/hanke?tunnus=VM096:00/2024>

Tiivistelmä

Pirkanmaan hyvinvointialue ei kannata järjestämislain muutosta, jossa edelleen lisätään ministeriöiden ohjausvaltaa varsinkin, jos tavoitteeksi on esitetty kiristää investointisuunnitelmien hyväksymiskriteereitä

Pirkanmaan hyvinvointialue on investointisuunnitelman valmistelussa huomionut valtakunnalliset strategiset tavoitteet sekä sosiaali- ja terveystalveluiden osainvestointisuunnitelmassa että pelastustalvelujen osainvestointisuunnitelmassa. Järjestämislain muutos ei siis muuta nykytilannetta, mutta antaa ministeriöille uuden perustelun ohjata hyvinvointialueiden investointisuunnitelman valmistelua. Edellä mainitun VN:n työryhmän loppuraportin (3.2.2025) mukaan hallituksen tavoitteena on kiristää investointisuunnitelmien hyväksymiskriteereitä ja hillitä investointikustannuksia. Lisäksi säännösten perusteluissa ei selviä, missä tilanteessa ministeriöt tulkitsevat investointisuunnitelman olevan ristiriidassa valtakunnallisten tavoitteiden kanssa. Investoinnin euromäärän pitäisi olla sama sekä sosiaali- ja terveystalveluille ja pelastustalveluille. Vaikutukseltaan laaja-alaisen ja taloudellisesti merkittävän investoinnin tai investointia vastaavan sopimuksen euromääräksi ehdotetaan 30 miljoonaa euroa.

Mikäli muutokset tulevat voimaan esityksen mukaisesti 1.7.2025, Pirkanmaan hyvinvointialue ehdottaa, että järjestämislain muutos ei koske vielä 2026–2029 investointisuunnitelmaa.

Pirkanmaan hyvinvointialue on antanut lausunnon 25.3.2025 luonnoksesta hyvinvointialueiden tehtäviä koskeviksi valtakunnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2025–2029.

Pirkanmaan hyvinvointialue kannattaa vahvasti yhteisiä sosiaali- ja terveystalveluiden ja pelastustalveluiden valtakunnallisia strategisia tavoitteita hyvinvointialueille. Se selkeyttää hyvinvointialueiden näkökulmasta ohjausta kokonaisuutena. Luonnosesityksen tavoitekokonaisuus on hyvä, selkeä ja kattaa olennaiset teemat. Niissä on myös nähtävissä jatkuvuutta edellisiin valtakunnallisiin tavoitteisiin. Toimintaa koskevissa tavoitteissa vaikuttavuuden nostamisen keskiöön ja muut strategiset tavoitteet kuten väestön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus, yhdenvertaiset talvelut ja taloudellinen kestävyys näkyvät vahvasti myös Pirkanmaan hyvinvointialueen strategiassa. Toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet henkilöstö, tieto ja yhteistyö ovat myös meillä nykyisessä strategiassa sisällä.

Kuitenkin asukas- ja asiakasnäkökulma olisi tärkeä näkyä myös valtakunnallisissa tavoitteissa ja sitä olisi tarpeen vahvistaa. Väestön hyvinvointi, terveys ja turvallisuus on keskeisin tavoite asukasnäkökulmasta ja olisi luontainen kokonaisuus sille. Esitysluonnoksen tavoitekokonaisuus ja sen toimintaa ja toimintaedellytyksiä koskevat tavoitteet ovat hyviä. Talvelukohtaisissa mittareissa olisi vielä priorisoinnin ja täsmentämisen varaa. Pirkanmaan hyvinvointialue pitää välttämättömänä, että mittareiden sisältöjä vielä arvioidaan ja suositetaan mittareita, joissa tieto on saatavilla kansallisista lähteistä.

Pirkanmaan hyvinvointialueen keskeiset huomiot ja johtopäätökset järjestämislain investointisuunnitelman hyväksymistä koskevaan muutokseen

Pirkanmaan hyvinvointialue pitää tärkeänä, että valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö toimivat yhtenä kokonaisuutena ja valmistelevat yhdenvertaiset valtakunnalliset tavoitteet ja mittarit sekä sosiaali- ja terveydenhuollolle ja pelastustoimelle. Pirkanmaan hyvinvointialue on investointisuunnitelman valmistelussa huomioitunut valtakunnalliset strategiset tavoitteet ja hyvinvointialue edellyttää, että investointisuunnitelman hyväksymisperusteet ovat yhtenäiset sekä sosiaali- että terveyspalveluiden että pelastustoimen investointisuunnitelmalle.

Pirkanmaan hyvinvointialueen investointisuunnitelma perustuu alueen tekemään sosiaali- ja terveyspalveluiden palveluverkkoselvitykseen ja sen toimeenpanoon ja pelastuspalveluiden palvelutasopäätökseen. Palveluverkon suunnittelun lähtökohtana ovat olleet valtakunnalliset tavoitteet ja se huomioi väestön palvelutarpeen kasvun, yhdenvertaisen palvelujen saatavuuden, henkilöstön saatavuuden, kustannusten kasvun hillinnän, teknologian kehityksen kuten digitaaliset palvelut ja yhtenäiset potilas- ja asiakastietojärjestelmät. Palveluverkkosuunnitelma on merkittävä osa hyvinvointialueen tasapainotusohjelmaa.

Järjestämislain muutosta ja investointien ohjausta selvittäneen VN:n työryhmän loppuraportin (3.2.2025) mukaan Orpon hallituksen ohjelman mukaan investointien ohjausta ja lainanottovaltuusmenettelyä kehitetään. Vuosien 2025–2028 kehysriihen pöytäkirjamerkinnöissä on hyvinvointialueiden investointeja koskeva kirjaus. Sen mukaan investointisuunnitelmien hyväksymismenettelyä kiristetään, jotta julkisen talouden vakauttamistavoitteet eivät vaarannu. Hallituksen tavoitteena on hillitä hyvinvointialueiden investointeja, kuten rakennus- ja käyttöomaisuusinvestointeja. Tavoitteena on hillitä hyvinvointialueiden velkaantumista sekä investointeihin liittyviä kustannuksia (vuokra, korkomenot ja poistot).

Pirkanmaan hyvinvointialue näkemyksen mukaan investointisuunnitelman valmistelussa on huomioitava valtakunnalliset tavoitteet ja investointisuunnitelmassa on perusteltava, miten investointi on valtakunnallisten tavoitteiden mukainen. Työryhmän tehtäväksi on kuitenkin annettu investointisuunnitelman hyväksymismenetelmien kiristäminen, jonka tarkoituksena on hillitä hyvinvointialueiden investointeja. Investointien vähentäminen vaikeuttaa palveluverkkosuunnitelmien toteuttamista ja sitä kautta hyvinvointialueen tasapainotusohjelman toteuttamista. Tavoite kiristää investointisuunnitelmien hyväksymiskriteereitä on ristiriidassa pelastustoimen palvelutasoa koskevien velvoittavien säädösten kanssa. Toiminnan saattaminen palvelutasopäätöksen mukaiseksi edellyttää merkittäviä rakennusinvestointeja. SM:n on vahvistanut helmikuussa 2025 uuden pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen, jossa muutettiin toimintavalmiuden suunnittelussa käytettävää riskiruudukkoa ja ensimmäisen vasteen määrittelyä. Uudistuneet suunnitteluperusteet kuvaavat aiempaa paremmin alueellisia ja paikallisia onnettomuusuhkia ja ne ovat luonteeltaan aiempaa dynaamisempia. Uuden suunnitteluohjeen vaikutuksia pelastustoimen palvelutason järjestämiseen vielä vaikea arvioida. Näin merkittävät yhtäaikaiset muutokset (toimintavalmiusohje ja investointisuunnitelmien käsittely) vaikeuttavat toiminnan suunnitelmallista valmistelua.

Säännöskohtaisissa perusteluissa on maininta, että säännöksen soveltaminen olisi ensinnäkin ministeriön harkinnassa, ja hyvinvointialueella olisi mahdollisuus osoittaa, että investointi olisi tarkoituksenmukainen, vaikka se olisikin joltain osin ristiriidassa valtakunnallisten tavoitteiden kanssa. Toisekseen on huomioitava, että säännöksen soveltamisen edellytyksenä olisi ristiriidan ilmeisyys. Näin ollen mikä tahansa ristiriitaisuus ei mahdollistaisi osasuunnitelman hyväksymättä jättämistä. Pirkanmaan hyvinvointialue pitää tärkeänä, että järjestämislain muutos ei mahdollista ministeriölle lain tulkinnan kautta perusteluja investointisuunnitelman hylkäämiselle vaan

investointisuunnitelman valmistelun osalta ministeriöiden on määriteltävä tarkemmin, missä tilanteissa investointisuunnitelma on ristiriidassa valtakunnallisten tavoitteiden kanssa.

Säännöskohtaisissa perusteluissa on lisäksi maininta, että on myös huomattava, että valtakunnallisia tavoitteita on lähtökohtaisesti tarkoitus antaa vain kerran neljässä vuodessa, mikä voi johtaa siihen, että erityisesti kauden loppupuolella useiden hyvinvointialueiden osasuunnitelmat voisivat olla sinänsä tarkoituksenmukaisia mutta muodollisesti ristiriidassa valtakunnallisten tavoitteiden kanssa.

Hyvinvointialueen investointisuunnitelma on pitkän aikavälin suunnitelma, jolla varmistetaan hyvinvointialueen asukkaiden palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja jatkuvuus.

Hyvinvointialueiden valtakunnalliset tavoitteet 2023–2025 muuttuivat Marinin hallituksen vaihtuessa Orpon hallitukseksi, jolloin hyvinvointialueen investointisuunnitelman valmistelun kannalta on ongelmallista tavoitteiden muutokset kahden vuoden välein hallitusten vaihtuessa. Nyt valmistellaan päätöksentekoon vuosien 2026–2029 investointisuunnitelmaa nykyisen lainsäädännön pohjalta. Hyvinvointialueen valtakunnalliset tavoitteet ovat olleet lausunnolla, mutta vuosien 2025–2029 vahvistetut valtakunnalliset tavoitteet vielä puuttuvat.

Sosiaali- ja terveystalouden osalta taloudellisesti merkittäviksi investoinniksi katsotaan rakentamisen osalta 10 miljoonaa euroa ja muiden investointien osalta (kalusto, ICT) 1 miljoonaa euroa. Vaikutuksiltaan laajakantaisena tai strategisena investointina pidetään aina erikoissairaanhoidon kohdistuvia investoinnit, joilla on suora liittymä sairaalaverkkoon ja sen edellyttämiin kalliisiin sairaalalaitteisiin. Pelastustoimen rakennushankkeet katsotaan aina vaikutuksiltaan laajakantoisiksi ja taloudellisesti merkittäviksi investoinneiksi. Pelastustoimen kalusto- ja muun investoinnin osalta taloudellisesti merkittävän investoinnin raja on 0,5 miljoonaa euroa. Vaikutuksiltaan laajakantaisena tai strategisena investointina pidetään aina merellinen öljyntorjuntakalusto, kansallinen hälytysjärjestelmä, tilanne- ja johtokeskus, alueellisen johtamisen järjestelmät (tietojärjestelmät, valvomotyyppiset tilat yms.), ICT, jonka yhteensopivuus varmistettava soten kansallisiin järjestelmiin kustannushyötyanalyysissä. (Vrt. YTA-alueen tilanne- ja johtokeskukset).

Edellä kuvatut määrittelyt koskevat sekä omaan taseeseen tehtäviä investointeja että investointeja vastaavia sopimuksia.

Pirkanmaan hyvinvointialueella sosiaali- ja terveystalouden ja pelastus- ja ensihoitopalvelut toimivat yhtenä kokonaisuutena. Myös taloudellisesti merkittävien investointien euromäärä pitäisi olla sama sekä rakennusten että kalusto ja ICT- hankintojen osalta sekä sosiaali- ja terveystaloukselle ja pelastustoimelle. Pirkanmaan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaan aluehallitus päättää investointisuunnitelmaan sisältyvistä rakennushankkeista ja muista investointihankkeista, joiden kustannusarvio ylittää 30 milj. euroa. Pirkanmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan investointisuunnitelman osalta on ongelmallista, jos lakiin on kirjattu taloudellinen hylkäämisperustelu, jonka euromäärä on eri sosiaali- ja terveystaloukselle ja pelastustoimelle ja euromäärät ovat hyvin alhaisia. Tämä voi johtaa siihen, että yksittäinen euromääräisesti pieni esimerkiksi paloaseman palvelutuotannon tuottavuutta parantava investointi voi johtaa koko pelastustoimen osainvestointisuunnitelman hylkäämiseen.

Järjestämislain muutokset on tarkoitus tuoda voimaan 1.7.2025. Pirkanmaan hyvinvointialue ehdottaa, että järjestämislain muutos ei koske vielä 2026–2029 investointisuunnitelmaa, koska investointisuunnitelma on valmisteltu nykyisen lainsäädännön mukaisesti.

17 § Yksityisen palveluntuottajan alihankinta

Lakimuutoksen tarkoitus ja pääasiallinen sisältö:

Pirkanmaan hyvinvointialue pitää kannatettavana sitä, että alihankintaa koskevalla sääntelyllä pyritään mahdollistamaan palveluntuottajien monipuoliset järjestäytymis- ja tuotantotavat, joilla tehokkaammin katetaan hyvinvointialueiden palvelutarve.

Nimenomaisesta täydentävän toiminnan vaatimuksesta ja voimassa olevan lain perustelujen mukaisista prosenttirajoista luopuminen on hyväksyttävää ehdotuksen mukaisesti.

Olennaista on, että edelleen ostopalveluntuottajan omat toimintaedellytykset ovat riittävästi turvatut ja alihankinta edellyttää hyvinvointialueen hyväksyntää sekä sopimista. Hyvinvointialueella tulee olla oikeus määritellä alihankinta itse kunkin ostopalvelun osalta erikseen ottaen huomioon, millaiset alihankinnan vaatimukset ovat tarkoituksenmukaisia mm. riskien ja turvallisuuden näkökulmasta (esim. rajoitus tiettyyn prosenttiosuuteen tai palvelun osaan).

Olennaista on myös, että hyvinvointialueella on riittävät oikeudet saada palveluntuottajalta tietoja alihankinnasta tarjousvaiheessa, sopimusta tehtäessä sekä sopimuskaudella. STM:n työryhmän selvityksessä (2023:25) on nostettu kuulemisessa esiin ilmoitusvelvollisuuden käytännön haasteet. Myös Pirkanmaan hyvinvointialue on tunnistanut näitä haasteita käytännön toiminnassa, ja lainvalmistelussa tulisi pyrkiä mahdollistamaan ja käytännössä toimivaan sääntelyyn. Ilmoitusvelvollisuus kuitenkin toisaalta kytkeytyy läheisesti riskienhallintaan sekä palvelutuotannon ohjaamiseen ja valvontaan. Koska hyvinvointialueella on lakisääteinen velvollisuus varmistaa palvelua tuottavien tahojen täyttävän lain edellytykset, riittävää ei tästä näkökulmasta ole se, että hyvinvointialue saisi vasta jälkikäteen tiedon alihankkijoista. Lisäksi rekisterinpitäjällä on velvollisuus tunnistaa henkilötietoja käsittelevät alikäsittelijät alihankintaketjusta (EDPB:n lausunto 22/2024).

STM:n työryhmän selvityksessä on kuulemisessa nostettu esiin myös ehdotus, jonka mukaan mm. itsenäisiä ammatinharjoittajia ei tulisi laskea alihankinnan piiriin. Hyvinvointialueen näkökulmasta tahtotilana tulisi olla se, etteivät tällaisia ammatinharjoittajia koskisi yhtä tiukat alihankinnan vaatimukset, koska toiminnan järjestäminen ammatinharjoittajien avulla on tietyiltä osin erittäin yleistä ja myös näin järjestetyn palvelupanoksen tulisi olla hyödynnettävissä hyvinvointialueiden palvelutarpeiden täyttämiseksi. Kuten STM:n työryhmän selvityksessä on todettu, ehdotus voisi kuitenkin olla vaikea toteuttaa, sillä se asettaisi eri toimintamuodot eriarvoiseen asemaan. Myös tämäläiset toimintatavat sisältävät riskejä, joita ilmenee, kun palvelua siirretään toisen, oikeudellisesti erillisen tahon toteutettavaksi, vaikka arjen tasolla erot eivät olisi merkittäviä.

Pykälän muotoilu ja tekniset huomiot:

Luonnoksen mukaan alihankinta edellyttää, että yksityisen palveluntuottajan "on kyettävä ohjaamaan ja valvomaan alihankintatoimintaa kuten omaa toimintaansa". Vaatimuksella saavutetaan korkea taso palveluntuottajan kontrolliin alihankkijastaan, mikä on hyödyllistä palvelujen varmistamisen kannalta. Luonnoksen muotoilu jättää kuitenkin tulkinnanvaraa siitä, millaisiin organisaation toiminnan tai palvelutuotannon osiin kontrollin tulee ulottua. Lisäksi

muotoilua tulee harkita suhteessa työsopimuslain (55/2001) mukaiseen työsuhteen määritelmään (“johdon ja valvonnan alaisena”) ja sen tulkintaan.

Luonnoksen mukaan: “Käyttäessään alihankintaa yksityisen palveluntuottajan on turvattava ostopalvelusopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttäminen ja palvelut samalla tavoin kuin tuottaessaan palvelut omana tuotantonaan.” Tästä jäisi epäselväksi, mitä tällä käytännössä tarkoitettaisiin sekä millaisia toimenpiteitä olisi pidettävä turvaamisena omassa tuotannossa ja alihankkijan tuotannossa.

Usein ostopalvelut hankitaan julkisen hankinnan kautta. Tällöin alihankintaa koskevien lain vaatimusten tulee olla riittävän täsmällisesti määriteltyjä, jotta hankintayksikkö pystyy arvioimaan, täyttääkö tarjoajan esittämä vaatimukset, ja voi tarvittaessa tehdä hankintaa koskevia ratkaisuja tällä perusteella.

Luonnoksen perusteluissa on esitetty kuoriorganisaatiolle määritelmä. Määritelmän esittämisen osalta tulee harkita, kannattaako se esittää esimerkinomaisesti vai rajoittuen tiettyihin tilanteisiin.

17 a § Alihankinnan ketjutus

Lakimuutoksen tarkoitus ja pääasiallinen sisältö:

Pirkanmaan hyvinvointialue pitää kannatettavana alihankinnan ketjutuksen mahdollistamista siltä osin kuin se turvaa palvelutuotantoa ja on laissa rajoitettua sekä lain vaatimusten sekä hyvinvointialueen luvan mukaista.

Alihankinnan ketjutukseen tulee soveltaa vähintään samoja vaatimuksia kuin alihankinnan ensimmäiseen portaaseen (ks. lausuma 17 §:ään), ml. sote-järjestämislain 17.3 §.

On tarkoituksenmukaista ja riskien kannalta tarpeellista, että ketjutus on rajoitettu vain työvoimaan, vain tilapäisiin tarpeisiin ja vain kyseiseen seuraavaan portaaseen (ostopalveluntuottajan alihankkijan alihankkija). Ketjutuksessa tulee kuitenkin lain tasolla mahdollistaa kattavasti erilaiset ja myös pidempiaikaiset alihankinnan ketjutuksen tilanteet, kuten opintovapaat. Ostopalvelusopimukset ovat usein monivuotisia, jolloin palvelutuotannon turvaamisen kannalta on tärkeää mahdollistaa riittävä joustavuus toiminnassa myös sopimuskatkoaiheissa ennakoimattomissa tilanteissa. On tarkoituksenmukaista, että lailla mahdollistetaan laajasti alihankinnan ketjutuksen tilanteet ja hyvinvointialueella on oikeus ostopalvelu- ja tilannekohtaisesti harkita alihankinnan ketjutuksen hyväksyttävyys sekä tarvittaessa sen rajoittaminen osittain (esim. tiettyjen toimintojen osalta, vrt. hankintalain 77.4 §) tai kokonaan poissulkevasti.

Pykälän muotoilu ja tekniset huomiot:

Muiden vastaavien syiden osalta epäselvyyttä voi olla siitä, millaista vastaavuutta laissa esitettyihin syihin edellytetään. Syytä voisi edellyttää alihankkijasta riippumattomuutta.

Luonnoksen mukaan alihankinnan ketjutuksen edellytyksenä olisi se, että “hyvinvointialue ja yksityinen palveluntuottaja ovat ostopalvelusopimuksessa antaneet alihankinnan ketjutukseen luvan”. Edellytyksen tarkoitus on hyvä, mutta se tulee muotoilla uudelleen siten, että alihankinnan

ketjutus edellyttäisi siitä sopimista sote-järjestämislain 15.2 §:n mukaisesti, kuten on edellytetty 17.1 §:ssä. Palveluntuottajan lupa voitaisiin antaa sen ja alihankkijan välisessä sopimuksessa.

Luonnoksessa asetetaan alihankkijalle (ostopalveluntuottajan alihankkija) ilmoitusvelvollisuuksia. Käytännössä (esimerkiksi julkisen hankinnan tarjousta tehtäessä) kyse voi kuitenkin olla tilanteista, joissa ilmoituksen tekee ostopalveluntuottaja eikä alihankkija itse. On hyödyllistä, että myös alihankkijalla itsellään on ilmoitusvelvollisuus, mutta yleisesti viime kädessä vastuu hyvinvointialuetta kohtaan on ostopalveluntuottajalla.

Luonnoksen 17 a.1 §:n loppu tulee muotoilla uudelleen. Tarkoituksena tuskin on, että alihankkija esittää selvitystä hyvinvointialueen ja palveluntuottajan hyväksynnästä, vaan hyväksyntä on alihankinnan ketjutuksen edellytys (ks. 17.1 §). Tulee olla selvää, että kyseessä on alihankinnan ketjutuksen edellytys ja sen täyttymättä jäämisen seurauksena on se, että ketjutusta ei voida toteuttaa.

Luonnoksen 17 a.2 §:ssä viittaukset eri osapuoliin tulee tarkistaa, jotta on selvää, mitä tahoa / alihankinnan tasoa tarkoitetaan "palveluntuottajalla" tai "alihankkijalla".

Luonnoksen 17 a.2 §:n viimeinen virke edellyttää viimeistelyä, ja sen tarkoitus tulee selkeyttää. Oletettavasti tarkoituksena on esittää samansisältöinen säännös kuin 17.2 §:ssä.

Pykälän muotoilussa tulee varmistaa, että se ei mahdollista tarkoitettua pidempää alihankintaketjua.

Lainvalmistelussa tulee selvittää, onko tarpeen muuttaa hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 10.2 §:ää, jossa viitataan yksityiseen palveluntuottajaan ja tämän alihankkijaan, siten, että viittaus kattaisi myös alihankinnan ketjutuksen.

III LAUSUNTO KOSKIEN SOSIAALIHUOLTOLAIN MUUTOSTA

Pirkanmaan hyvinvointialue kannattaa vaihtoehtoisesti esitettyä mallia, jossa nykyinen sääntely säilyisi, mutta sitä täydennettäisiin siten, että oikaisuvaatimuksen käsittelijän tulee olla eri kuin alkuperäisen päätöksen tehnyt viranhaltija.

Sen sijaan ensisijainen esitys, jossa sosiaalihuoltolain mukaisten oikaisuvaatimusten käsittely keskitettäisiin vain monijäseniselle toimielimelle, on monella tapaa ongelmallinen. Esitettyjä muutoksia ei voida pitää teknisluonteisina.

Esitysluonnoksessa ei näkemysmme mukaan ole riittävästi perusteltu eikä arvioitu esityksen vaikutuksia asiakkaiden oikeusturvaan eikä myöskään vaikutuksia nykyiseen sosiaalihuoltolain mukaiseen menettelyyn, jossa myös viranhaltijakäsittely on mahdollista.

Yksilöasioiden käsittelyyn ei liity poliittista harkintaa vaan harkinta perustuu lainsäädäntöön ja sen tulkintaan. Asiakkaiden oikeudenmukaisen ja yhdenvertaisen kohtelun kannalta on tärkeää, että oikaisuvaatimusten käsittely tapahtuu sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön ja oikeuskäytännön tuntemuksen ja osaamisen pohjalta. Esityksessä ei perustella ainakaan selvästi sitä, miten käsittelyn keskittäminen monijäsenisille toimielimille vahvistaisi tai turvaisi tämän

viranhaltijakäsittelyä paremmin. Lisäksi salassa pidettävien asiakastietojen käsittelyn kannalta tulisi arvioida sitä, onko niiden käsittely ja kuinka laajasti monijäsenisessä toimielimessä tarkoituksenmukaista ja välttämätöntä.

Oikaisuvaatimukset tulee lain mukaan käsitellä ilman aiheetonta viivytystä. Toimielinkäsittelyssä tämä on haasteellista ja myös kuormittavaa luottamushenkilöiden kannalta.

Muutoksella olisi vaikutuksia hyvinvointialueen päätöksentekorakenteeseen. Hyvinvointialueen päätöksentekorakenteet ovat olleet toiminnassa vuoden 2023 alusta. Lakiehdotuksessa esitetyt muutokset edellyttäisivät hyvinvointialueilla uusien toimielinten perustamista. Tähän liittyisi merkittävästi hallinnollista työtä. Lakimuutosten voimaantulon aikataulua tulisi joka tapauksessa kasvavan hallintotyön takia arvioida uudelleen.

Pirkanmaan hyvinvointialueella on yksi yksilöasioiden jaosto. Yksilöasioiden jaoston toimivaltaan kuuluu ratkaista sosiaali- ja terveydenhuollon erityislainsäädännön mukaisista päätöksistä tehdyt oikaisuvaatimukset, jotka koskevat yksilökohtaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Lisäksi jaosto ratkaisee viranhaltijan vahingonkorvauspäätöksistä tehdyt oikaisuvaatimukset. Nimetyt viranhaltijat päättävät alaisensa viranomaisen asiakasmaksupäätöksistä tehdyt oikaisuvaatimukset. Asiakaskohtainen päätöksenteko ja oikaisuvaatimusten käsittely on eriytetty hyvän hallinnon mukaisesti toisistaan. Sama viranhaltija ei voi olla sekä päätöksentekijänä että oikaisuvaatimuksen käsitelijänä. Toimivallan jako jaoston ja viranhaltijoiden kesken on ollut toimiva.

Vuonna 2023 yksilöasioiden jaosto käsiteli yhteensä 321 asiaa (2–12/2023). Tämä tarkoittaa, että keskimääräisesti yhdessä kokouksessa käsiteltiin 27 oikaisuvaatimusta. Enimmillään vuonna 2023 jaoston kokouksessa on käsitelty 45 oikaisuvaatimusasia viivytyksettömän käsittelyn turvaamiseksi.

Vuoden 2024 aikana jaosto on käsitellyt yhteensä 445 asiaa. Yksilöasioiden jaoston asiamäärät ovat huomattavan suuria ja jaosto nykyisellään työnjaolla erittäin kuormitettu.

Ensisijainen esitys rajaa tarpeettomasti hyvinvointialueen mahdollisuutta valita alueen näkökulmasta tarkoituksenmukaisimman tavan oikaisuvaatimusten käsittelylle. Sen sijaan vaihtoehtoinen malli antaisi hyvinvointialueille liikkumavaraa toteuttaa itsehallintonsa puitteissa yksilöasioiden oikaisuvaatimusten käsittelyn.

Moksén Heidi

Pirkanmaan hyvinvointialue - vs. hyvinvointialuejohtaja Juhani Sand